

בפעם הראשונה — אך לא האחרונה — הסתכסך יוסוף ריאה עם שילטון.

ידידו של קינג

במשך שנתיים למד ריאה באוניברסיטת פורדהם הישועית, ליד ניו-יורק. אחר-כך הועבר לתפקיד שעיצב את חייו מאז. הוא מונה לכומר של הכנסייה היוונית-קתולית בעיר בירמינגהם, במדינת אלבאמה.

השנה היתה 1950, והרחשושים הראשוניים של זעם הכושים החלו להישמע במדינת הדרום. הם נקלטו באוזנו העדינה של הכומר שהוסיף לעורר מלבנון, שנאלץ להחזיק כנסייה נפרדת למאמינים הכושיים הרחק מכנסייתו ה"לבנה".

באותם הימים דרך בעיר בירמינגהם כוכבו של איש, שנועד לרתק את עיניו ולבו של העולם כולו: הכומר הפרוטסטנטי מארתין לותר קינג. ב-1952 נערכה הפגנת זעם קטנה בעיר מונטגומרי. לא הרחק מבירמינגהם. הכושים של עיר זו הכריזו חרם על חברת-האוטובוסים המקומית, מפני שזו ייעדה מקומות נפרדים לכושים, בחלק האחורי של האוטובוסים. העלבת אשה כושית קשישה באוטובוס פוצצה את הפצצה.

"החרם של מונטגומרי" הפך תמרור בהיסטוריה של ארצות-הברית. ממנו צמחה התנועה האזרחית למען שיוויון זכויות לכושים. היא הוכיחה לכושים שיש להם כוח לפעול במאוחד וזנצנח. היא גם העניקה להם מנהיג — אישית, לוחם, חזון, מדינאי. היה זה קינג. ידידו הקרוב היה עמותת ה"יווניקאתולרי, ריאה.

כמו אנשידת אחרים באלבאמה, ולאחר מכן בארצות-הברית כולה, נתן ריאה את עוזו לקינג ולתנועתו. צעד עימו בהפיגנות, עמד מול זעם האספסוף האלים, למד מה כוחם של מעטים בעלי-הכרה ואנשי מצפון, ומה כוחם של הפגנות ומעשים

מעוף המלאך: באיקרית

סרה באדם מת" הוא אומר כיום ללא שינאה.

למחנך הדתי היו 24 שעות כדי לברוח ממצוריים. בשעת-צרה זו נזכר בקרוביו היהודים: אחיו ב" קדפורניה. הוא נמלט אליהם.

הנוצרים בארץ

כינוי הדבק עד היום בכנסייתו של הבישוף ריאה, שאליו שייך גם הכפר איקרית. "המלכיים" התפללו בעיקר ביוונית. המאורנים, היעקובים והנסטורים משתמשים עד היום בארמית (או "סורית"), ואילו הקופטים משתמשים בשפה המצרית-הקופטית.

הכובש המוסלמי, שגילה יחס ליברלי ביותר לנוצרים וליהודים, נתקבל על-ידי הכנסיות הפרושות בשימחה, מפני שנתן להם יותר חופש מאשר הכנסייה הרשמית הקנאית. בקרב עַי ירמוק בשנת 636, בו הוכרע גורל ארץ-ישראל, ניצחו המוסלמים הודות לשכירים הערביים של הקיסר, שהיו שייכים לכת המונופיזיטית, ושעברו לצד המוסלמים.

הבישוף האורתודוקסי סופרוניוס הגן על ירושלים במצור שנמשך שנה. ב-638 נכנע בפני הפליף עומר, שהתייחס לקודשי הנוצרים עבראית-כבוד רבה, ושהעניק אמנה לקיזמים" — עמיתהפר המוגנים לפי תורת מוחמד (נוצרים, יהודים, שמרוניים ואחרים המאמינים באל אחד). האמנה העניקה לכל עדה שילטון עצמי תחת המנהיג הדתי שלה. הטיל על הזימיים מס מיוחד (אך תמוז) וכמה הגבלות. אך חוץ מכמה מקרים חריגים, היה היחס למיעוטים הוגן מאין כמוהו באותה תקופה, ושונה לחלוטין מן היחס האכזרי שהיה מקובל אז באירופה הנוצרית.

הנוצרים בארץ עברו בהדרגה לשפה הערבית, וחלק קיבל במשך הזמן את דת האיסלאם. אולם ערב מסעיהצלב הראשון היו הנוצרים עדיין רוב בארץ, ובירושלים עלה מיספרם של הנוצרים וגם של היהודים על מיספר המוסלמים. המוסלמים התרכזו בעיקר בדרום הארץ, וביירתם היתה רמלה.

הנוצרים המקומיים קיבלו את פני הלבנים בברכה, וניצלו מן השחיטה הנוראה שערכו הצלבנים במוסלמים וביהודים, שלחמו בהם בצוואת. אולם במרוצת השנים נעברו היחסים בין הצלבנים המערביים, "קאתולרי" (כלומר: כללי, אוניברסלי) ובין המקומיים ("עדות המזרח" של אז), בייחוד על רקע הקנאות של הבישופים הלאטיניים, אנשי האפיפיור הרומאי, שדיכאו את השפות המקומיות בכנסיות, הנהיגו תפילה לאטינית בלעדית, ונישלו את הכמורה המקומית. זו שמחה כאשר כבשו המוסלמים שוב את הארץ וזרקו את אחרוני הצלבנים לים.

המאורנים התקרבו לאפיפיור הרומאי בימי מסעיהצלב, אם כי קיבלו את מרותו סופית רק במאה ה-18. הם מהווים עתה כת נפרדת, בעלת מינהגיתפילה נפרדים, אך תחת שילטון האפיפיור, שהעניק להם הגנה במרוצת מאות בשנים.

בימי הביניים התפלגה הכנסייה הכללית בין הפלג המערבי, שקיבל על עצמו את מרות האפיפיור הרומאי והמכונה "קאתולרי" (כלומר: כללי, אוניברסלי) ובין הפלג המזרחי, שהיה כפוף למרות הקיסר הביזנטי, והמכונה "אורתודוקסי" (כלומר: בעל האמונה הישרה). הכנסייה הרשמית בארץ השתייכה, כמוכון, לכנסייה היוונית האורתודוקסית.

סמליים לעורר את דעת-הקהל. לגייס אהדה ולהכריע במאבק. במשך שנה וחצי עמד ריאה לימין קינג, פעל לחם ולמד. פעמיים הוכה מכות-רצח על-ידי כנופיות הקרקולוסקלאג, הדוגמה הנוצרית של "הליגה להגנה יהודית". פעמים רבות נשקפה סכנה לחייו מידי "החלאה הלבנה".

אולם לא האספסוף הגזעני הכי ריחו להפסיק את המאבק, אלא פקודה מלמעלה. הכנסייה ראתה בעין רעה את פעולותו הפוליטיות של הכומר שזה בכירמינגהם, נתינה לו הוראה חרימשמעית: להפיג סכנה כי הכנסייה האמריקאית תמיכה אז, כמו היום, בריאקציה הדתית.

הדבר עורר מאבק-איתנים. תלונת ה"כנסייה נגד הכומר המרדן הגיעה עד ל"מישרד הקדוש" בוואטיקאן, שהכריע נגדו. ריאה עירער, ובפעם הראשונה כי היסטוריה של הכנסייה ביטל ה"מישרד הקדוש" החלטה של עצמו.

כי בינתיים צמח לכומר הצעיר בכירמינגהם הרחוקה כנסיית אי-דור: האפיפיור הזקן והמהפכני יוחנן הינצ, שהחליט לקבל את ה"רעיון שהגה ריאה, לאפשר לכניסיה בכל הארצות להנהיג תפיזות המקומית.

ריאה העריץ את האפיפיור הרומאי, אשר לו היו כפופים גם מיליון חברי הכת היווניים-קאתולים בעולם, שקיבלה בשנת 1723 את הגנת הכנסייה הרומאית. אולם

(המשך בעמוד 28)

בן חסותו של יוחנן

הכנסייה יכלה להפסיק, זמנית, את מאבקו למען הצדק, אך היא לא יכלה להפסיק מאבק אחר, שהפך תמרור בחיי הכנסייה הקאתולית כולה.

הכנסייה הקאתולית הרומית עמדה בכל הדורות על השימוש הבלעדי בשפה הלא-טינית לתפילה. הדבר הבטיח את העליונות של הכמורה, ככת נבחרת הנישאת מעם.

הכנסייה היוונית במזרח לא ידעה קנאות זו מעולם. כבר במאה הרביעית סיפרה

עקורי איקרית מנשקים ידי הבישוף ליד כנסיית הכפר

יוקרת הכמורה היוונית גם בארץ. חלק מן האורתודוקסים המקומיים התקרבו לאפיפיור הרומאי, שיכול היה להעניק להם הגנה יעילה יותר.

מאז התפלגו הנוצרים בארץ לשני פלגים עיקריים: **יווניים-אורתודוקסים, הקשורים עדיין לכנסייה האורתודוקסית ולפטריארך בקושטא, ויווניים-קאתוליים, השומרים על הצביון היווני של הכנסייה, אך מקבלים מזה 250 שנה את מרות האפיפיור. הארכיבישוף ריאה שייך לפלג האחרון.**

(המינות גורם לביבלול רב. כשערכי בארץ אומר "קאתולרי", הוא מתכוון ליווני-קאתולי. כשהוא אומר "אורתודוקסי", הוא מתכוון לכנסייה המכונה באירופה "קאתולית"). חוץ מזה יש בארץ, כמוכון, עדות קטנות של הכתות הפרוטסטנטיות למיניהן, שהן ייבוא מודרני מן המערב.

בעת החדשה, שכנולדה התנועה הלאומית הערבית נגד התורכים, התרחקו הנוצרים הערביים גם משילטון הכמורה היוונית. הנוצרים בארצות-ערב היזודו יותר ויותר עם אחיהם הערבים. כמה מגדולי התנועה הלאומית הערבית היו (והינם) נוצרים מבני כל הכתות. עם ראשית המאבק הערבי נגד הציונות גברה היזדות זו עוד יותר, והנוצרים היו לא פעם קיצוניים מן המוסלמים. רק המאורנים גילו בתקופה מסוימת, ערב קום המדינה, אהדה כימעט גלויה ליישוב העברי בארץ.

כיום מהווים היווניים-קאתולים את הרוב המוחלט של ערביי ישראל (בגבולות שלפני המלחמה). המאורנים, שהם העדה החוקה ביותר בלבנון, הם מיעוט קטנטן בארץ.

היווניים-קאתולים כפופים לפטריארך בדמשק (כיום מכסימוס ה-5, מי שהיה בישוף בחיפה ונקרא אז חכים). המאורנים כפופים לפטריארך שלהם בלבנון. אלה גם אלה מקבלים את מרות האפיפיור. מיספר היווניים-קאתולים בעולם מגיע למיליון (רובם מתגרים לבנוניים וסוריים החיים מעבר לים) ומיספר המאורנים בעולם קטן יותר.

ברור שבארץ התמזגו הגזעים במרוצת הדורות במידה רבה, שקשה לקבוע בדייקנות את "המוצא הגזעי" של הנוצרים, כשם שאי-אפשר להגדיר בדייקנות את "המוצא הגזעי" של היהודים. אך ברור כי האוכלוסייה הנוצרית קדמה הרבה למוסלמית, ומוצאה הוא מן האוכלוסייה של ארץ-ישראל בימי הבית השני, שבה נולד ישוע הנוצרי.

במורה רבה ניתן לומר שהם צאצאי היהודים שעברו לנצרות, שלא קיבלו לאחר מכן את הדת המוסלמית, כמו שעשו רבים אחרים.